

Новицька К.Л. – здобувач вищої освіти першого(бакалаврського) рівня

Науковий керівник:

*Адвокатова Н.О. - к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ВИЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ОБЛІКУ ВИТРАТ

Сучасні проблеми економіки України неможливо вирішити без розвитку інноваційних процесів на промислових підприємствах та використання у виробництві різних видів інновацій – продуктових, технологічних, управлінських тощо. Управління неможливе без отримання достатньої, достовірної облікової та оперативної інформації. Якщо управління виробничим процесом, персоналом, технічною підготовкою виробництва ґрунтується переважно на даних оперативного обліку, то управління виробничими витратами, загалом, та витратами на інноваційні процеси, зокрема, неможливе без достовірної бухгалтерської інформації. Недоліком сучасного обліку є те, що відсутня єдина система бухгалтерських рахунків та облікових реєстрів для відображення витрат на інноваційні процеси. Існуючі облікові моделі не адекватні різновидності інноваційних процесів і не надають достатньої кількості достовірних даних для проведення економічного аналізу. У зв'язку з цим для ефективного управління витратами на інноваційні процеси необхідним є визначення науково обґрунтованої системи їх обліку та аналізу, що обумовило вибір теми дослідження.

Питання обліку та управління витратами на інноваційні процеси промислових підприємств висвітлені в роботах зарубіжних та українських учених, а саме: А. Єфремова, О. Бородкіна, Л. Гнилицької, О. Кантасвої, А. Пустовіт, М. Пушкаря та інших. Управлінський підхід на проблему класифікації витрат на інновації наведено в статті дослідника А.В Єфремова [2]. Він виділив витрати на технологічну підготовку інновацій (виконання НДДКР, придбання технічної документації, витрати на ліцензування, придбання нового обладнання та матеріалів, виробничі витрати на освоєння, використання нового обладнання, матеріалів, комплектуючих і напівфабрикатів. Науковець О. Бородкін у [3] висвітлив один із варіантів відображення витрат на підготовку і освоєння нових виробів через застосування кошторисних ставок. Цей варіант припускає попереднє складання кошторису, що передбачає перелік усіх витрат, пов'язаних із підготовкою і освоєнням виробу. До кошторису періодично можна вносити корективи, завдяки чому буде досягнуто повне погашення витрат на підготовку й освоєння виробу після переходу на серійний відпуск. Такої самої думки дотримується науковець Л. Гнилицька [4, с.48].

Конкурентоспроможність підприємств на внутрішньому і світовому ринку значною мірою залежить не тільки від якісних характеристик продукції, а й від ефективності системи управління, зокрема від стану інформаційного

забезпечення інноваційної діяльності. Інформаційні системи управлінського, бухгалтерського та податкового обліку, а також економічного аналізу мають створити необхідні умови для розширення, прискорення й підвищення ефективності процесів створення та реалізації різних видів інновацій, націлених на створення конкурентоспроможної продукції на рівні міжнародних стандартів.

У звітних формах, які подають промислові підприємства місцевим органам державної статистики стосовно витрат наводиться інформація про витрати на технологічні інновації, джерела їх фінансування, обсяг реалізованої продукції, кількість впроваджених інноваційних видів продукції, результати інноваційної діяльності тощо. Проте, складання цих форм за даними бухгалтерського обліку є проблематичним, а щодо оперативного управління, то інформація потрібна і за менші часові періоди. Крім того у сфері бухгалтерського обліку відсутні методичні рекомендації з відображення на рахунках бухгалтерського обліку і в облікових реєстрах витрат на інноваційні процеси. У сфері економічного аналізу відсутні методичні рекомендації з визначення економічної ефективності витрат, пов'язаних із створенням інноваційних продуктів і технологій, їх впровадженням у виробництво. Все це спонукає до систематизованого формування бази даних з різноманітних питань стосовно інноваційних процесів промислових підприємств (ресурсне забезпечення та його використання, обсяги та структура поточних витрат і доходів, капітальних вкладень тощо).

Під час дослідження та розроблення інновацій необхідно враховувати умови визнання та оцінки відповідно до П(С)БО 8 “Нематеріальні активи”. Згідно з П(С)БО 8 інновації, отримані в результаті розроблення, потрібно відображати у балансі за умов, якщо підприємство має намір, технічну можливість та ресурси для доведення інноваційної продукції до реалізації, отримання економічних вигод від її збуту чи використання, а також інформацію для достовірного визначення витрат, пов'язаних з розробленням інновацій. Однак, це положення стосується розроблення і дослідження інновацій нематеріального характеру. У разі виникнення ситуації, коли підприємство вирішує удосконалити або створити нові матеріальні активи – запаси, обладнання тощо, їхня оцінка повинна ґрунтуватись на вимогах П(С)БО 9 “Запаси” або П(С)БО 7 “Основні засоби” [1, с.198].

Важливим етапом оцінки інноваційних проектів та програм є калькуляція витрат на впровадження інновацій згідно з Типовим положенням [5]. У складі калькуляційних статей для відображення робіт інноваційного характеру виділено: витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, матеріали, паливо та енергія, витрати на службові відрядження, спецустаткування для проведення робіт, витрати на роботи, які виконують сторонні організації, інші прямі витрати, накладні витрати.

Всі витрати, що пов'язані з інноваційною діяльністю відображають на рахунку 39 “Витрати майбутніх періодів”, а після завершення проекту списують нагромаджену суму витрат на рахунок 15 “Капітальні інвестиції” (у разі одержання позитивного результату), або на субрахунок 941 “Витрати на дослідження і розробки” (якщо результат – негативний). Інший варіант – всі

витрати на дослідження та частина витрат на розроблення, що не витримують суворих умов їх визнання, списуються на витрати періоду, решту витрат на розроблення – капіталізуються.

Відсутність методичних рекомендацій з обліку витрат на інноваційні процеси призвела до розпорошення витрат на різних рахунках витрат, що ускладнює визначення собівартості кожного етапу робіт і формування загальної суми цих витрат [6, с.27].

Можливо необхідно ввести аналітичний облік витрат на інновації та виконувати цей облік у такій деталізації:

- за напрямками: внутрішні НДР (науково-дослідні роботи) (без амортизації, включають капітальні витрати на споруди та обладнання для виконання НДР); зовнішні НДР (придбання НДР); придбання машин, обладнання та програмного забезпечення (за винятком витрат на обладнання для НДР); придбання інших зовнішніх знань та інші витрати.

- за типами інновацій: витрати на НДДКР; витрати на випуск нового виду продукції (витрати на продуктові інновації); витрати на освоєння нової технології (витрати на технологічні інновації); витрати на організаційно-управлінську інновацію;

- за видами і статтями витрат за поточний період (з початку освоєння чи з початку року).

Висновки. Досліджено існуючі схеми обліку витрат на інноваційні процеси промислових підприємств. Визначено невідповідність інформаційного забезпечення інноваційної діяльності сучасним потребам управління та аналізу, полягає в такому:

1) відсутні методичні рекомендації з відображення на рахунках бухгалтерського обліку витрат на інновації;

2) інформація стосовно витрат на інновації розпорошена на різних рахунках бухгалтерського обліку;

3) відсутня внутрішня звітність, яка б надавала в систематизованому вигляді інформацію для оперативного управління витратами на інновації;

4) складання статистичних форм звітності стосовно витрат на інновації потребує опрацювання значної кількості інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грицай О. І. Напрямки удосконалення обліку витрат на інноваційні процеси. *Проблеми економіки та управління: збірник наукових праць*. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2010. С. 198–201.

2. Ефремов А.В. Учетные системы управления затратами на инновации. *Экономический вестник Ростовского государственного университета*. Ростов-на-Дону. 2006. № 4. Ч. 2. С. 105–109.

3. Бородкін О.С. Про формування та облік собівартості продукції в ринкових умовах. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2012. С. 32–41

4. Гнилицька Л. Удосконалення обліку витрат на освоєння і розробку нової продукції в приладобудуванні. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2010. № 10. С. 45–48.

5. Типове положення з планування, обліку калькулювання собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт: Постанова КМУ № 830 від 20.07.1996 р. (із змінами, внесеними Постановою №946 від 10.07.2002 р.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/830-96п>

6. Кантаєва О.В. Питання розвитку теорії та практики обліку і аналізу інноваційної діяльності підприємств. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2009. № 4. С. 25–31.

7. Адвокатова Н.О. Управління витратами та оптимізація їх структури – напрямок щодо удосконалення господарської діяльності підприємства. *Економічні інновації*. Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2015. № 60. Книга I. С.7-12.